

מסכת כתובות

113 אלא רבי שמעון (בן הל"ה הקדוש)

[מבא פוסק הספרי י' (אלין, אור כה)]

אָהוּבֵי בְּנֵי, ראו בראשון שתהיו בקיאים באלו מסכתות: ברכות – ענין גדול. מסכת שבת – ענין מפואר. מסכת כתובות – כולל כל תלמוד. מסכת חלין מסכת עבודה זרה ומסכת נדה – כלל גדול. להראות למען השם כי אלו מסכתות שזכרתי כמעט חיוב הוא ולא תשגו. בלאו הכי הנני מזהירכם פעמים ושלש על זה, ואז תצליחו ואז תשכילו בזה. ואם תוסיפו כהנה וכהנה, אשריכם וטוב לכם.

הרב אליהו כי טוב (איש זבול, פרק ה')

כתוב בספרי הקדמונים: לפיכך קראו חכמים שטר זה בשם 'כתובה', והרי אין זה אלא שטר חיובין רגיל, פְּתַב פשוט של התחייבות הבעל כלפי אשתו? אלא הוציאו כתב זה מכלל שאר הכתבים והשטרות ויחדו לו שם לעצמו: 'כתובה', כדי לתת באותו השטר שהוא ברית אמת ונצח בין בני הזוג, את האותיות ו-ה, ובכך נתמלא בין שניהם השם המלא של הקדוש-ברוך-הוא של ארבע אותיות. י' – באיש, ה' – באשה, ו' ה' – בכתובה שביניהם ונמצא שמו של הקדוש ברוך הוא שלם בכל בית מבתי ישראל.

מדוע מסכת כתובות מופיעה לאחר מסכת יבמות ולא לפני?

נא"כ"ס (הקדמה אפיה"מ)

אח"כ נתעסק בחלוקת הדברים בסדר נשים, והתחיל ביבמות, והטעם שהביאו להתחיל ביבמות ולא בכתובות כפי שמחייב ההגיון להקדימה, לפי שהנשואין תלויים ברצון האדם, ואין לבית דין לכוף את האדם להתחתן, אבל היבום כופים עליו ואומרים לו או חלוץ או יבם, ונכון יותר להתחיל בדבר ההכרחי, לפיכך התחיל ביבמות. ואחריה כתובות.

נא"ט (פגמה אפיה"מ)

ואע"ג דאמר רב הונא בפ"ק דקדושין דף כ"ט בן כ' ולא נשא כל ימיו בהרהור עבירה וכן תנא דבי ר"י עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו לא משמע ליה להרמב"ם שמפני כן יכפוהו הבי"ד דא"כ ה"ל למתני בהדיא כופין אותו וכן בפט"ו מהלי אישות שהעתיק דברים אלו לא ביאר בהם שיכופו אותו. אבל הרא"ש בספ"ו דיבמות כתב שהיה נכון ברווק שעברו עליו כ' שנה ואינו רוצה לישא אשה שיכפוהו ב"ד לישא לקיים פריה ורביה כמו שאר מצות עשה שמכין אותו עד שתצא נפשו ע"כ ואפשר לי לומר כיון דתניא התם בקדושין לעיל מהך ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה ומצינו בפ"ו דיבמות דף ס"ג בבן עזאי שחשקה נפשו בתורה ולא נשא כל ימיו. ונמצא דלא פסיקא כפייה זו. דדילמא חשקה נפשו בתורה כבן עזאי.

נא"ט (פגמה אפיה"מ)

ועוד נראה לי טעם שהקדים מסכת יבמות לפי שבה נתפרשו האסורים לבא בקהל וזה ראוי להקדים לדיני אישות [ולו נראה לתת עוד טעם טוב. שהקדים מסכת יבמות לפי שהיבום לקיים שתי מצות. אחת היא להקים זרע לאחיו. ואחת לקיים מצות פריה ורביה ומקרא מלא טובים השנים מן האחד. כנ"ל וק"ל]:

הרב ראובן מרגליות (יסוד המשנה ועריכתה, עמ' כו-כז)

אולם המתבונן ימצא בכל סדר משנה סדר מלאכותי, כי מה דאפשי מפרש ברישא (נדרים ב' ע"ב), שהקדים רבי בכל סדר המסכתות הכוללות פרקים יותר לפני המסכתות הקטנות. ועל יסוד זה נבין אשר סידר איזה מסכת באחרונה בעוד אשר בהגיון לה משפט הקדימה על המסודרת לפנייה, כאשר סידר ראש השנה אחרי יומא וסוכה שתמה על זה השואל את רב שרירא גאון, וכן קדושין אחרי גטין וכאלו שנדחק בהם רבינו הגדול הר"מ ז"ל....

כן תתקיים ההנחה הזאת מבלי יוצא מן הכלל בסדר נשים. שבראשו יבמות כוללת ט"ו פרק, אחרי כתובות י"ג פרק, אחרי נדרים י"א פרק, אחרי נזיר ט' פרקים, אחרי סוטה ט' פרקים, אחרי גטין ט' פרקים, ובסופו קדושין ד' פרקים.

[וראה שם בהמשך דבריו באריכות כיצד כלל זה קיים אף בשאר הסדרים]